

Lessuggesties bij:

De Verwanten

Guido Bottinga
Uitgeverij Lemniscaat

Vakken: beeldende kunst, Duits, economie, Engels, filosofie, geschiedenis, maatschappijleer, Nederlands, scheikunde

ISBN: 9789047706731

Prijs: € 17,95

Over het boek:

Luka, bijna achttien, mooi en eigenwijs, brengt de zomer door bij haar tante. Ze heeft even genoeg van haar ouders voor wie alles draait om geld en uiterlijke schijn. Maar haar rust wordt verstoord door William die haar op doortocht naar België komt bezoeken. William, de Engelse jongen op wie ze vorig jaar verliefd werd, maar die haar verraadde.

Toch blijft iets in William haar aantrekken. En als Luka hoort dat hij naar Ieper gaat om onderzoek te doen naar de gasaanvallen in de Eerste Wereldoorlog, overvalt haar een onweerstaanbare drang om met hem mee te gaan. Wanneer haar tante haar dan ook nog een doosje brieven meegeeft die een soldaat aan het front in Ieper in 1914 aan zijn verloofde schreef, raken de ontwikkelingen in een stroomversnelling.

Luka blijkt meer te weten over deze soldaat dan ze kán weten. En dan is er die jongen met het rode haar die haar overal lijkt te volgen – en die al vijftien jaar niet ouder is geworden.

In Ieper ontdekken Luka en William dingen over zichzelf en elkaar die hun leven voorgoed zullen veranderen.

Meer informatie op: www.lemniscaat.nl

Over de auteur:

Guido Bottinga (1963) debuteerde in 2006 bij Lemniscaat met *Een zusje uit een vliegtuig*, waarvoor hij werd genomineerd voor de Hotze de Roosprijs voor het beste kinderboekendebuut. Daarna verscheen *Winterkampioen*. Voor zijn YA-roman *De Verwanten* deed hij uitgebreid onderzoek naar de Eerste Wereldoorlog. *Witte Gaten* is zijn eerste roman voor volwassenen.

Thema's: België, WO I, vriendschap, reïncarnatie, volwassen worden, liefde, familie,

Lessuggesties

Doelgroep:	<i>De Verwanten</i> is geschikt voor kinderen vanaf 12 jaar. Onderstaande opdrachten zijn bedoeld voor leerlingen vanaf klas 1 van het voortgezet onderwijs
Tijdsinvestering:	Afhankelijk van de gekozen opdrachten variërend van een half lesuur tot meerdere uren.
Uitvoering:	Klassikale of individuele start, vervolginvulling zowel individueel als in groepjes mogelijk.

Inleiding

Nederlandse leerlingen zijn waarschijnlijk minder bekend met de Eerste Wereldoorlog omdat Nederland in die oorlog neutraal bleef waardoor deze oorlog in het onderwijs minder aandacht krijgt dan de Tweede Wereldoorlog.

Laat eerst het volgende [Klokhuis filmpje](#) zien over de film "They shall not grow old" van regisseur Peter Jackson waarin echte beelden uit de Eerste Wereldoorlog worden getoond en een korte uitleg over de oorlog wordt gegeven.

Verdeel dan de klas in 6 groepjes van 4 of meer personen. Elk groepje gaat een kort toneelstuk schrijven over een scène uit het leven van een jonge soldaat en zijn familie. Er zijn 6 scènes:

- De jongen besluit in dienst te gaan en vertelt het aan zijn familie.
- De familie zwaait de jongen uit als hij naar het front vertrekt.
- De jongen komt aan het front aan en ontmoet de andere soldaten, zowel oudgedienden als nieuwe.
- De jongen zit in een loopgraaf tijdens een zware aanval.
- De jongen zit al drie jaar aan het front.
- De familie van de jongen krijgt bericht dat hun zoon is overleden.

De leerlingen werken deze scènes uit tot een toneelstuk van ongeveer 1 tot 2 minuten. Vervolgens spelen zij hun stukjes. Als er ruimte in het lokaal is, kunt u alle groepjes een eigen plek geven zodat de stukjes naadloos in elkaar overgaan en het een geheel wordt.

Laat vervolgens de video 'Het lijden van de soldaat in loopgraven' of 'een uitzichtloos gevecht' van [schooltv](#) zien. Komen de scènes die de leerlingen hebben nagespeeld overeen met de ervaringen van de soldaten uit de filmpjes?

Uitvoering

Maak een keuze uit de onderstaande lessuggesties en leid deze in bij de leerlingen.

De moeilijkheidsgraad van de mogelijkheden wordt aangeduid met de volgende symbolen:

Leesverslag

Lees het hele boek *De Verwanten* en maak er een leesverslag van. In bijlage 1 vind je een format voor een leesverslag.

Schoolreis naar leper

Als Luka en William in leper zijn, komen ze veel Engelse leerlingen tegen die daar met hun klas op schoolreisje zijn. Meestal worden schoolreisjes door de school georganiseerd en hebben de leerlingen niet zoveel te zeggen over de invulling van het schoolreisje, maar in de volgende fictieve opdracht is de regie van het schoolreisje helemaal in de handen van de leerlingen!

Opdracht:

Jouw school heeft aan alle leerlingen gevraagd om hun ideeën voor een schoolreis van 3 dagen (aankomst op bestemming is woensdag 13.00 uur, vertrek vanuit bestemming is vrijdag 13.00 uur) te geven. Jij hebt het boek *De Verwanten* gelezen en je bent heel benieuwd geworden naar leper en omgeving; je besluit om een schoolreis naar leper te organiseren.

Alle ideeën worden gepresenteerd en een jury - bestaande uit docenten, leerlingen en schoolleiding - zal uiteindelijk beslissen welke reis het wordt. De presentatie voor het publiek moet in PowerPoint gemaakt worden en daarnaast moet er een gedetailleerde beschrijving met afbeeldingen, prijzen, locaties en dergelijke aan de juryleden gegeven worden.

Er is een budget van €200 per persoon voor 3 dagen. Daarvan moet alles betaald worden: vervoer, verblijf, excursies en maaltijden. Ieder dagdeel (ochtend tot 13.00 uur, middag tot 18.00 uur, avond tot 22.00 uur) moet een invulling hebben; je mag één vrije middag inplannen. Van elk onderdeel moet je kunnen aangeven hoe ze aan de criteria voldoen.

De criteria voor de reis zijn als volgt:

- Het moet educatief zijn.
- Je moet binnen het budget blijven.
- Het moet jouw leeftijdsgenoten aanspreken.

In je presentatie moeten de volgende elementen aanwezig zijn:

- Met welk vervoermiddel jullie naar de plaats van bestemming gaan. Noem ook de naam van het vervoersbedrijf dat jullie inhuren.
- Welke route jullie naar de plaats van bestemming nemen.
- Waar jullie verblijven.
- Een uitgebreide beschrijving van elke activiteit die jullie gaan doen.
- Afbeeldingen van alle plekken die jullie gaan bezoeken en de activiteiten die jullie gaan doen.
- Een kaart van de plaats van bestemming met daarop aangegeven waar de verschillende activiteiten (6 in totaal, inclusief de vrije middag) plaatsvinden en de plek waar jullie slapen.
- Waar en wat jullie gaan eten. Er moet minimaal één typisch Belgisch gerecht bij zitten.
- Een gedetailleerd overzicht van alle kosten.

Antroposofie

Zoals je uit de brieven van Julius weet, studeert hij voor dominee. Terwijl hij in België gelegerd is, raakt hij bevriend met een officier in zijn regiment, de luitenant Friedrich von Eck. Von Eck spreekt met Julius over het geloof en hoe hij niet meer op de traditionele manier in God gelooft, maar dat hij een aanhanger is van de theosofie, wat wij nu antroposofie noemen.

Opdracht:

In deze opdracht ga je een lapbook maken over antroposofie. Vertel kort maar duidelijk iets over hoe het is ontstaan, waar en wanneer het is ontstaan, wie de belangrijke personen waren en wat zij hebben betekend voor de ontwikkeling van de antroposofie, en wat de visie van de antroposofie is op zaken zoals onderwijs, zorg en cultuur.

Maak ten slotte een vergelijking tussen de manier waarop onderwijs wordt gegeven op een reguliere school en op een school die gebaseerd is op de antroposofie (vaak Vrije School genoemd).

Een lapbook is een eenvoudig mapje met een verzameling van mini-boekjes, klepjes en ander gevouwen materiaal waarin ruimte is voor tekeningen, verhalen, chronologische info, diagrammen, ... Een lapbook kan gemaakt worden van om het even welk onderwerp. Meer informatie kun je vinden op <http://lapbooksindeklas.weebly.com/>

Oorlogspoëzie in beeld

Tijdens de Last Post onder de Menenpoort leest docente Ann een gedicht voor. Dit gedicht heet 'The day my family came' en is geschreven door Michael Edwards. In de Eerste Wereldoorlog zijn veel gedichten geschreven door de soldaten zelf. Deze gedichten worden tegenwoordig nog steeds veel gelezen en zijn ook nog een verplicht onderdeel van het Engelse literatuuronderwijs..

Opdracht:

Je gaat drie gedichten die geschreven zijn door soldaten tijdens de eerste wereldoorlog verwerken in beelden. Ga naar [deze pagina](#) voor een beschrijving van de hele opdracht.

Siegfried Sassoon

Een van de bekendste oorlogsdichters is de Brit Siegfried Sassoon. Hij was luitenant en daarna kapitein in het Britse leger. Hij vocht in Frankrijk en Palestina tijdens de Eerste Wereldoorlog. Hij raakte tweemaal gewond en kreeg het Military Cross, een medaille voor 'moedig optreden tijdens operaties tegen de vijand'. Na de Eerste Wereldoorlog bleef hij gedichten schrijven, later werd hij ook auteur van proza.

Opdracht:

Let op: De teksten die in deze opdracht gebruikt worden zijn in het Engels. Vraag aan je docent of je de opdrachten in het Engels of het Nederlands moet uitvoeren.

Lees het volgende fragment uit het boek *Memoirs of an infantry officer* van Siegfried Sassoon.

Ga naar [deze webpagina](#), klik op hoofdstuk 4 The Battle en scroll naar de derde paragraaf (de paragrafen zijn afgebakend door middel van 3 sterretjes). Lees daar de derde alinea vanaf "New Trench, which we took over ... tot en met ... remained for widening them"

Beantwoord de volgende vragen en leg uit hoe je aan je antwoord komt. Gebruik hiervoor citaten uit het fragment.

1. Waar bevindt de schrijver zich?
2. Wat gebeurt er om hem heen?
3. Wat is de schrijver aan het doen?
4. Waar denkt de schrijver aan?
5. Hoe voelt de schrijver zich?
6. Wat vindt de schrijver van hoe de legerleiding de dingen aanpakt?
7. Zoek 10 woorden of zinsneden uit de tekst die je met oorlog associeert.

Schrijf vervolgens een gedicht op basis van dit fragment. In het gedicht moeten de emoties, gevoelens en/of gedachten van de schrijver naar voren komen. Het gedicht moet minstens 8 regels lang zijn.

Lees tot slot het gedicht [The Dug-out](#) van Siegfried Sassoon. Zoek woorden en zinsneden uit het tekstfragment die overeenkomen met het gedicht. In hoeverre lijkt jouw gedicht op het gedicht van Siegfried Sassoon?

Nederland en de Eerste Wereldoorlog

Nederland was neutraal in de Eerste Wereldoorlog, dat betekende dat het land geen kant koos in het conflict en buiten de gevechten bleef. Maar het betekende niet dat alles in Nederland bleef zoals het was voor de oorlog.

Opdracht:

Maak een [muurkrant](#) over het effect dat de Eerste Wereldoorlog had op Nederland. Schrijf 8 artikelen van ongeveer 200 woorden voor de muurkrant. Voor informatie over de Eerste Wereldoorlog en Nederland kun je gebruik maken van [deze website](#).

Gifgas

Zoals je in het boek hebt kunnen lezen, stopte de opmars van de Duitsers richting Parijs in de buurt van Ieper in België. Er werd lang gevochten en er vielen veel doden maar geen van beide partijen lukte het om veel terrein te veroveren op de andere. Daarom werd er op een gegeven moment gebruik gemaakt van chemische wapens, zoals eerst chloorgas, en later fosgeengas en mosterdgas.

Opdracht:

Maak een waarschuwingsposter over de drie gassen. Zoek uit wat de scheikundige formules van deze gassen zijn en wat voor schadelijk effect ze hebben op mensen. Vertel er ook bij waar deze gassen tegenwoordig nog voor gebruikt worden.

Familie stamboom

Familie is een belangrijk thema in het boek *De Verwanten*: de titel geeft het al weg. Zowel Luka als William leren veel over hun familieleden uit het verleden en welke rol die speelden in de Eerste Wereldoorlog.

Opdracht:

Maak een stamboom van jouw familie. Ga terug tot iemand die de Eerste Wereldoorlog bewust heeft meegemaakt (dus geboren rond het jaar 1900). Probeer ook te achterhalen wat het beroep van jouw familieleden was en zet dat erbij.

Klaprozen

In Nederland herdenken we de slachtoffers van oorlogen op 4 mei. In het Verenigd Koninkrijk herdenken ze de slachtoffers op 11 november, de dag waarop in 1918 de Eerste Wereldoorlog eindigde. In de weken voor deze dag dragen mensen vaak een klaproos, of 'poppy' (het Engelse woord voor klaproos) op hun jas.

De klapproos is het symbool voor de slachtoffers van de Eerste Wereldoorlog geworden, omdat er op de slagvelden in België en Frankrijk tussen de doden klapprozen bleiden.

Opdracht:

Je gaat een klapproos maken die je op je jas kunt spelden. Je hebt hiervoor de volgende dingen nodig:

- vel rood papier
- vel groen papier
- potlood
- schaar
- lijm

Ga als volgt te werk:

Stap 1: Teken twee gelijke druppelvormen op het vel rode papier.

Stap 2: Vouw het papier twee keer zodat je drie lagen papier hebt.

Stap 3: Knip door de drie lagen langs de lijntjes van de druppel. Je hebt dan zes rode druppels.

Stap 4: Knip de druppels aan de punt in. Zorg ervoor dat je ze niet te ver in knipt.

Stap 5: Doe lijm op de flapjes en plak ze over elkaar. Je hebt nu 6 blaadjes.

Stap 6: Neem 3 blaadjes en plak ze aan elkaar. Doe dit twee maal. Je hebt nu twee kuipjes.

Stap 7: Plak het ene kuipje in het andere.

Stap 8: Teken een bladvorm op het groene papier en knip het uit.

Stap 9: Plak de bloem op het blaadje.

Vluchtelingen

België wilde net als Nederland neutraal blijven in de Eerste Wereldoorlog, maar het Duitse leger wilde door België heen naar Frankrijk. België weigerde dat, maar de Duitsers trokken zich daar niets van aan en marcheerden gewoon België binnen. Aan de andere kant probeerde het Franse leger te voorkomen dat het Duitse leger Frankrijk binnen zou vallen dus die trokken ook België binnen. Zo werd zuidwest België deel van het strijdtoneel van de Eerste Wereldoorlog aan het Westfront. Hierdoor werden veel Belgen gedwongen om te vluchten omdat hun huizen kapotgeschoten werden of omdat het leger hun huizen inpikten om de soldaten te huisvesten.

Elke oorlog kent vluchtelingen: vaak onschuldige mensen die gedwongen huis en haard moeten verlaten omdat ze anders hun leven niet zeker zijn.

Opdracht:

In deze opdracht ga je meer leren over hoe het is om vluchteling te zijn. Vraag je docent om de opdracht.

Voor de docent:

Het Rode Kruis en Codename Future bieden beide gratis lespakketten aan over vluchtelingen. Kies welke opdrachten geschikt zijn voor uw leerlingen en bied deze aan.

Brieven

In *De Verwanten* lezen we de brieven die Julius aan Sophie schreef, maar we komen niet te weten wat Sophie aan Julius schreef.

Opdracht:

Doe net of je Sophie bent en schrijf een brief aan Julius. Gebruik de brieven van Julius om informatie over Sophie te weten te komen.

Voor de docent:

De brieven zijn in het boek in het Nederlands geschreven, maar we kunnen ervan uitgaan dat ze oorspronkelijk in het Duits zijn geschreven. U kunt de leerlingen de brief van Sophie dus ook in het Duits laten schrijven.

Propaganda

Tijdens een oorlog met een ander land is het belangrijk dat alle inwoners zich inzetten om ervoor te zorgen dat het andere land verslagen moet worden. Daarom gebruikt men vaak propagandaposters. Deze posters maken duidelijk hoe vreselijk de vijand is, wat jij kunt doen om je land te steunen, of hoe belangrijk het is om je aan te melden bij het leger.

Opdracht:

In deze opdracht ga je meer leren over het hoe en waarom van propagandaposters uit de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk tijdens de Eerste Wereldoorlog. Ga naar [deze site](#) en maak de opdracht (nummer 4) over propagandaposters.

Van het westelijk front geen nieuws

Erich Maria Remarque was een Duitse schrijver die in 1916 op 18 jarige leeftijd werd opgeroepen voor militaire dienst en gewond raakte aan het front. In 1929 schreef hij er een boek over: *Im Westen nichts Neues*. Het

beschrijft het leven van de soldaten in de loopgraven. Het boek werd in 1930 al verfilmd in de Verenigde Staten onder de titel *All Quiet on the Western Front*. In 1979 kwam er een tweede verfilming. In het Nederlands heet het boek *Van het westelijk front geen nieuws*.

Opdracht:

Op basis van het werk van Erich Maria Remarque ga je een realistisch stuk schrijven over hoe het was om als soldaat in een loopgraaf te moeten leven. Je kunt kiezen om een nieuwsartikel te schrijven of om je te verplaatsen in een frontsoldaat en een brief naar huis te schrijven.

Op [deze pagina](#) vind je de beschrijving van de opdracht. Lees goed wat je precies moet doen.

Voor de docent:

Om deze opdracht te maken wordt ervan uitgegaan dat de leerlingen het boek gelezen hebben of de film gezien hebben. Als het niet mogelijk is om het hele boek of de hele film te behandelen, dan kunt u ervoor kiezen om de leerlingen fragmenten te laten lezen / zien. Op de wikiwijspagina waar de opdracht te vinden is, staat een aantal fragmenten uit het boek en op YouTube zijn fragmenten uit de film te vinden. Ook kunt u de [filmpjes van schooltv](#) gebruiken.

Afronding

U kunt het project rond het boek *De Verwanten* afronden door een excursie naar Ieper te organiseren. Bezoek de plekken die genoemd worden in het boek, zoals het museum *In Flanders Fields*, de stadswallen en natuurlijk woont u de Last Post ceremonie onder de Menenpoort bij.

Als Ieper te ver en te kostbaar is voor een excursie, dan is Museum Huis Doorn in Doorn wellicht een mogelijkheid. In dit landhuis woonde na de Eerste Wereldoorlog de gevluchte Duitse keizer Wilhelm II. Tegenwoordig bevindt zich daar het kenniscentrum voor de Eerste Wereldoorlog.

Ook kunt u een voorstelling van de documentairefilm *They shall not grow old* (2018) van regisseur Peter Jackson organiseren voor de leerlingen.

U kunt ook een dag(deel) inroosteren om de leerlingen hun gemaakte werk te laten presenteren. Het is leuk om daarvoor ook andere leerlingen, ouders, familie en vrienden uit te nodigen.

Het zou leuk zijn als er in de school of het lokaal een (semi-) permanente plek voor het werk van de leerlingen ingeruimd wordt.

Bijlage 1: Leesverslag

Veel scholen en lesmethoden stellen andere eisen aan het maken van een leesverslag. Informeer dus altijd of onderstaande opzet overeenkomt met de ideeën van jouw docent

Opbouw van een leesverslag

- 1) primaire gegevens
- 2) korte samenvatting
- 3) uitwerking
- 4) eigen mening
- 5) bronvermelding

Primaire gegevens: je noteert onderstaande primaire gegevens op een apart blad:

- je noteert eerst de naam van de auteur,
- vervolgens de titel van het boek
- daarna de naam van de uitgeverij
- en de plaats en het jaar van uitgave
- indien vermeld in het boek de eerste druk van het werk
- als het boek een ondertitel heeft vermeld je die ook

Bijvoorbeeld:

Titel:

Auteur:

Uitgeverij: Lemniscaat

Druk: Eerste – (gelezen:)

Geef ook aan

- hoe de opbouw van het verhaal is
- Noteer het aantal bladzijden,
- Neem een afbeelding van de omslag in je verslag op en geef aan of er illustraties in het boek staan.

Samenvatting:

Maak een samenvatting van het verhaal van maximaal een half getypt A-4

Uitwerking:

- a. titelverklaring:
Geef aan wat de titel zegt of wat de schrijver daarmee bedoeld kan hebben
- b. motto:
Als het boek een motto heeft, noteer deze dan en leg tevens uit wat deze, volgens jou, met het verhaal te maken heeft
- c. thema:
Waar gaat het boek over? Leg dit in maximaal 3 zinnen uit.
- d. personages:
Leg uit welke personages in het boek een rol spelen en welke eigenschappen deze hebben. Ontwikkelen zij zich gedurende het verhaal?
- e. tijd en ruimte:

Is de omgeving of de tijd waarin het verhaal zich afspeelt van belang voor het verhaal?

f. vertelperspectief:

Is er een ik-verteller, een personale verteller, een alwetende verteller?

Eigen oordeel over het boek:

Wat vind je van het boek? Omschrijf het in maximaal een half A-4.

Denk bij het beoordelen van het boek aan de volgende zaken:

- De gebeurtenissen
- De personages
- De opbouw van het verhaal
- Het taalgebruik

Bronvermelding: Geef tot slot aan welke bronnen je hebt gebruikt bij het maken van je verslag. Wees daar heel volledig in.